

KANSALAISTAIDON OPPISISÄLLÖT

SF
Z-13
(1,73)

FINNLAND

Inhalte der Bürgerkunde

Georg-Eckert-Institut BS78

1 235 385 X

OPINTOPÄIVÄ 7.2.2.
OPPISISÄLLÖT
KANSALAISTAITO
OHJAAJAN OPAS

Suunnittelu

Juho Korhonen
Kyllikki Maaninen
Thor Nordqvist
Leena Pyöräniemi
Heikki Pöyhönen
Lauri Rajamäki
Pentti Takala

KANSALAISTAIDON OPPISISÄLLÖT

Georg Eckert-Institut
für internationale Schulbuchforschung
Braunschweig

JN -bibliothek-
87/1204

Kouluhallitus

SISÄLTÖ

Osio 1. Oppiainekokonaisuus ja aiheiden valintaan vaikuttavat seikat

Osio 2. Kansalaistaidon kanssa integroituvat aineet

LÄHTEET

POPS I s. 23—55

POPS II s. 171—180

POPS-opas 5, s. 2—12

TAVOITE

Selviittää opettajalle kansalaistaidon oppiainekokonaisuutta siten, että hän osaa valita suunnitelmallisesti ja painottaa tuntimäärän mukaan. Opettajan tulisi myös tuntea tavoitteet ja oppisisältöjen kokonaisuus ja opettaessaan noudattaa joustavuutta aihevalinnoissa ja varoa päällekkäisyyttä toisten oppiaineiden kanssa sekä käyttää hyväksi jo aiemmin opittua kansalaistaidon yhteydessä.

Lisäksi sisällön tulisi olla ajan tasalla ja sen tulisi joustavasti myötäillä aiheeseen liittyvän tutkimuksen kehitystä. Edelleen opetuksen tulisi painottua kullakin kouluasteella oppilaiden edellytysten, aineen yleisten ja koulun kokonaistavoitteiden mukaisesti.

OSIO 1.

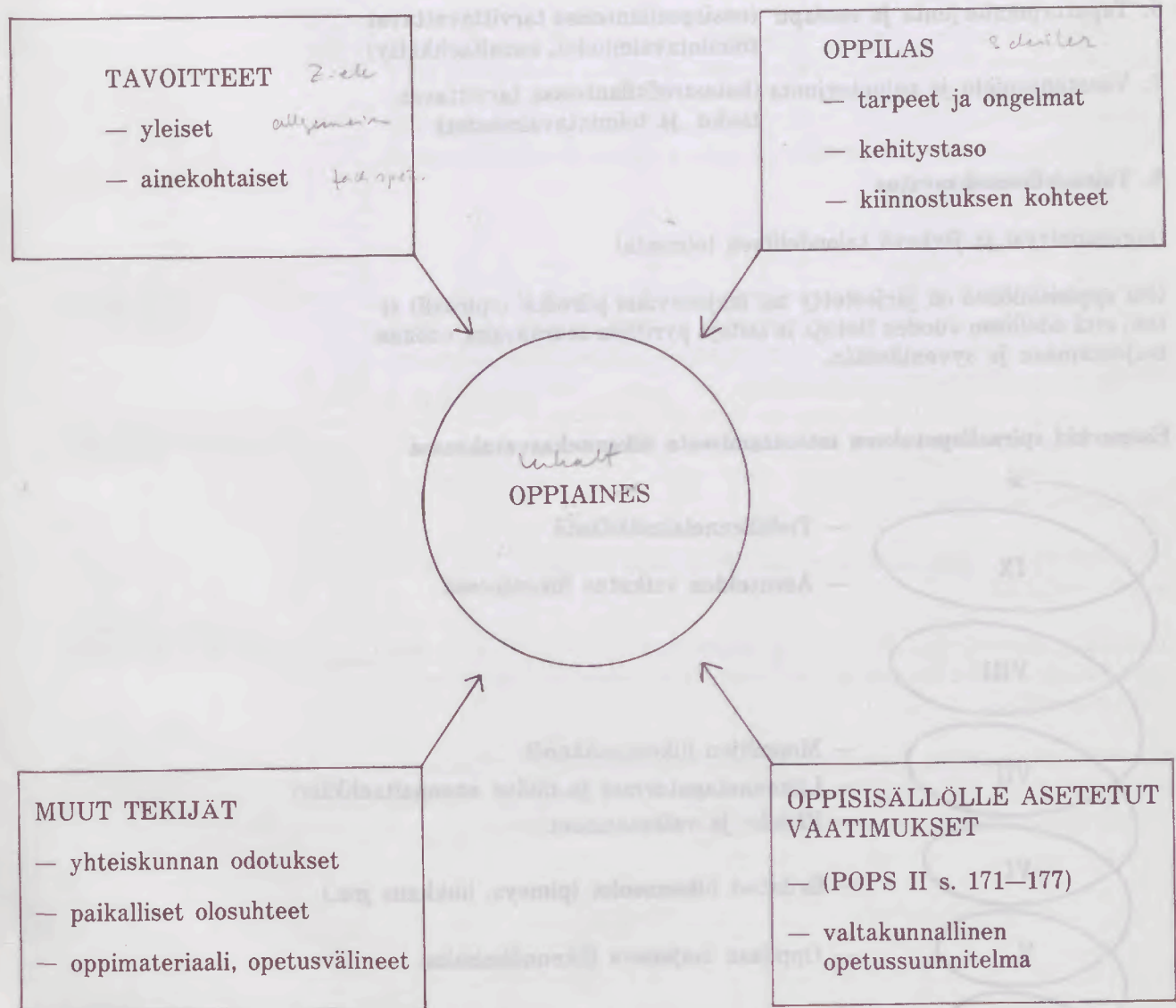
KANSALAISTAIDON OPPISISÄLTÖ (3-4 t)

OPPIAINEKOKONAISUUS JA AIHEIDEN VALINTAAN VAIKUTAVAT SEIKAT

Konkreettinen lähtökohta:

III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
	2						
2		2	2	1	1	2	t/10 pv.

KANSALAISTAIDON OPPIAINEKSEN VALINNAN PERUSTEITA

Oppisisältö jakaantuu kahdeksaan osa-alueeseen
Vrt. tavoitteet

Yksilön ja ympäristön terveyteen liittyvät tiedot ja taidot (1–4)

1. Tapakasvatus (ihmissuhteet ja käyttäytyminen)
2. Perhekasvatus (mm. perheen ihmissuhteet ja sukupuolikasvatus)
3. Terveyskasvatus (ravintokysymykset, sairaudet ja vammat, henkilökohtainen terveydenhoito)
4. Raittiuskasvatus (päihde- ja vaikuteaineet)

Turvallisuuskasvatus (5–7)

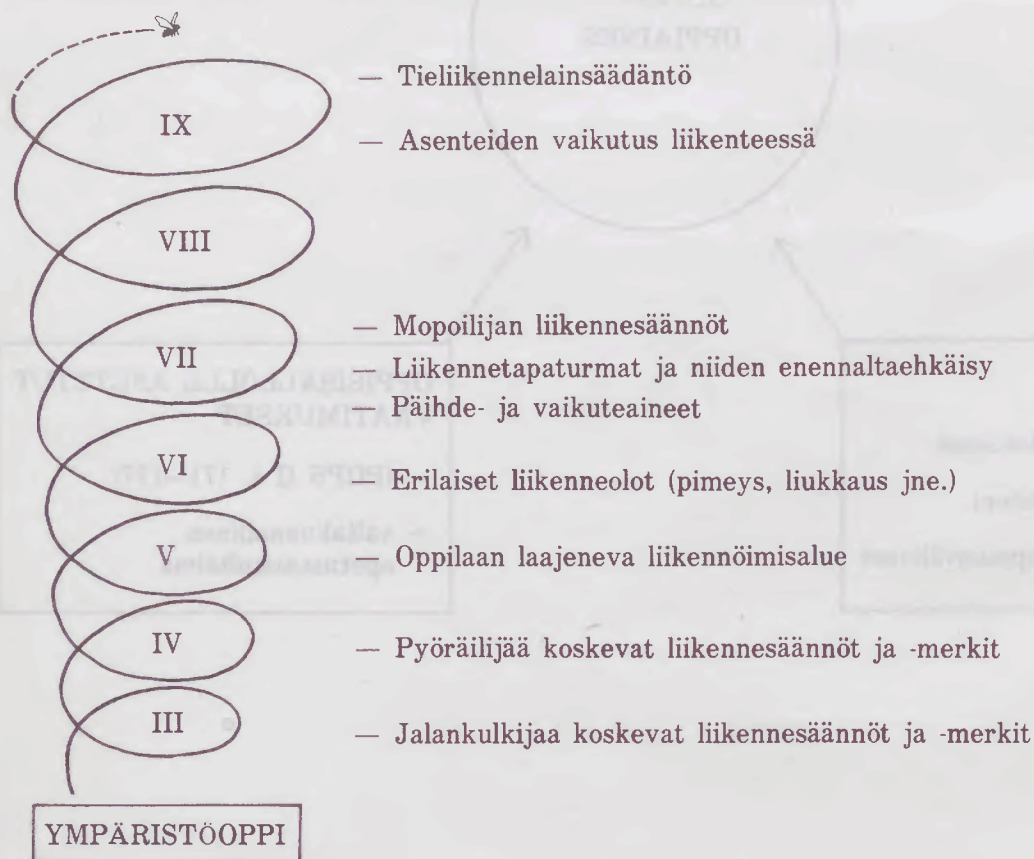
5. Liikennekasvatus (liikennesäännöt ja -merkit, liikenne lainsäädäntö, asennekasvatus)
6. Tapaturmantorjunta ja ensiapu (ensiaputilanteissa tarvittavat toimintavalmiudet, ennaltaehkäisy)
7. Väestönsuojelu ja palontorjunta (katastrofitilanteissa tarvittavat tiedot ja toimintavalmiudet)

8. Taloudellisuuskasvatus

(tarveanalyysi ja järkevä taloudellinen toiminta)

Osa oppisisällöistä on järjestetty ns. laajeneviksi piireiksi (spiraali) siten, että edellisen vuoden tietoja ja taitoja pyritään seuraavana vuonna laajentamaan ja syventämään.

Esimerkki spiraaliopetuksen toteuttamisesta liikennekasvatuksessa

Pohdittavaksi

— Mitä kansalaistaidon osa-alueita käsiteltäessä spiraaliopetus on mielekäs ja oppilaalle eduksi?

Koska kansalaistaidon opetukseen varattu aika on pieni, niin osa oppiainesta on sisällytettävä esim. yhden vuosiluokan opetusohjelmaan.

— Mitä asiokokonaisuuksia voidaan käsitellä lyhyenä opetusjaksona?

— Ota selvää, mitä liikenneopetukseen kuuluvia asioita on käsitelty I:n ja II:n luokan ympäristöopissa.

<p>OPETTAJA MARTTI LUKKONEN KANGASALASTA</p>	<p>MITEN LUKKONEN KÄSITTELEE KANSALAISTAIDON OSA-ALUEITA KANGASALASTA</p>	<p>OPETTAJA LUKKONEN LÄHESLUOKKAINEN KANSALAISTAIDON OSA-ALUEITA KANGASALASTA</p>
<p>OPETTAJA MARTTI LUKKONEN KANGASALASTA</p>	<p>MITEN LUKKONEN KÄSITTELEE KANSALAISTAIDON OSA-ALUEITA KANGASALASTA</p>	<p>OPETTAJA LUKKONEN LÄHESLUOKKAINEN KANSALAISTAIDON OSA-ALUEITA KANGASALASTA</p>
<p>OPETTAJA MARTTI LUKKONEN KANGASALASTA</p>	<p>MITEN LUKKONEN KÄSITTELEE KANSALAISTAIDON OSA-ALUEITA KANGASALASTA</p>	<p>OPETTAJA LUKKONEN LÄHESLUOKKAINEN KANSALAISTAIDON OSA-ALUEITA KANGASALASTA</p>

OSIO 2.

KANSALAISTAIDON KANSSA INTEGROIVAT AINEET

Eheyttäminen l. integrointi (POPS I ss. 62–63)

Kansalaistaidon yhteydessä on muistettava, että oppisisällöt saattavat koostua useista oppiaineista.

Opettajan ja oppilaiden tulee kyetä muodostamaan oppisisällöistä yhteisiä kokonaisuuksia ja oppia havaitsemaan eri tiedonalojen välisiä yhteyksiä.

Kansalaistaidon niveltäminen muihin oppiaineisiin (POPS II s. 185)

Kansalaistaidon perustiedon sisältyvät I–II luokan ympäristöopin oppimäärään. Kansalaistaito-nimisen oppiaineen opetus alkaa kolmannella luokalla.

Oppisisältöjen kannalta opettajan on syytä seurata biologian, historian, yhteiskuntaopin, maantiedon, kotitalouden, käsityön, uskonnon ja äidinkielen opetuksen etenemistä ja käyttää hyväkseen oppilaan näissä aineissa saamaa tiedollista pohjaa harjaannuttaessaan oppilaita kohti käytännön valmiuksia. Sen lisäksi hänen on syytä tuntea joukkotiedotuksen koulutusmateriaali.

Horisontaalinen integrointi

Horisontaalinen integrointi on eri oppiaineiden keskeistä tai oppimis- ja käyttötilanteiden välistä yhteistyötä, esim. kansalaistaidon, biologian ja kotitalouden yhteistyötä tai kansalaistaidon harjoitusten liittymistä koulun ulkopuolisiin elämäntilanteisiin.

(POPS I s. 7)

(katso liite s. 7)

Opettajien yhteistyö

Kansalaistaidon oppisisällössä on osia, joita tulisi toisaalta jakaa ja toisaalta keskittää.

Kansalaistaidon opettaja voi toimia aloitteentekijänä siten, että sovi-taan jonkin asiakokonaisuuden käsittelystä eri aineiden opitunneilla (vrt. teemapäivä).

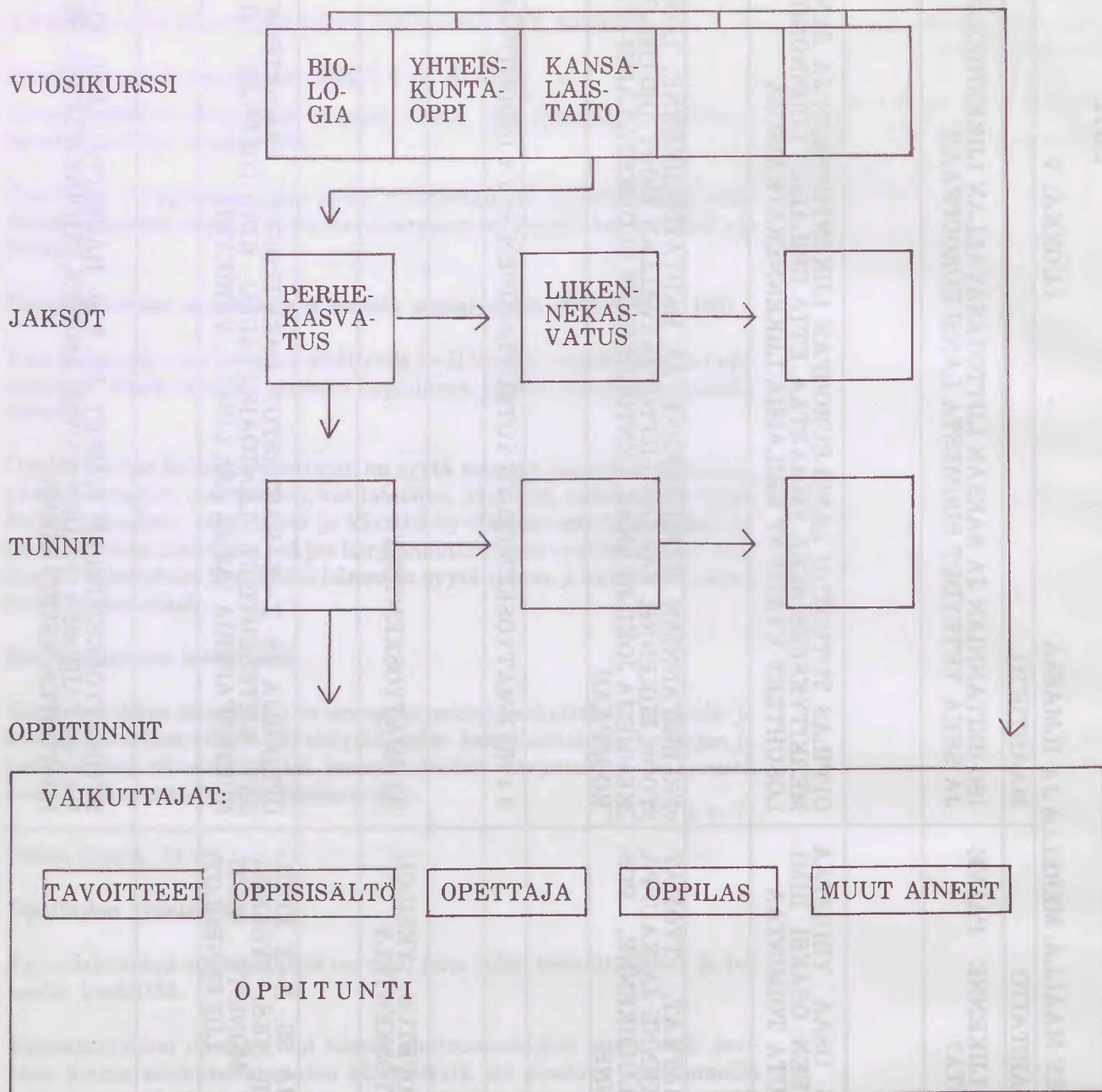
Keskittäessään aiheen kansalaistaidon opettaja kokoaa eri oppiaineissa käsitellyt asian osa-alueet (esim. opilaiden työkirjoista) ja suorittaa koordinoinnin sekä ohjaa tietojen soveltamisen toimintaan.

AIHEKOKONAISUUS: LIIKENNE PALVELEE MAALLA, MERELLÄ JA ILMASSA

LUOKKA: V

OPPIAINE	KANSALAISTAITO	MAANTIETO
OHJAAVA OPETTAJA	MITEN LIIKENNE PALVELEE MEITÄ?	ISO-BRITANNIAN JA SAKSAN LIITTOTASAVALLAN LIIKENNEOLO JA SEKÄ YHTEYDET SUOMESTA LÄNSI-EUROOPPAAN
Aiheet Opettaja		
OHJAAVA OPETTAJA	OPPILAS OSAA YHDISTÄÄ LIIKENTEEN OSAKSI IHMISEN MUUTA TOIMINTAA	OPPILAS TUTUSTUU LÄNSI-EUROOPAN LIIKENTEeseen JA SEN MERKITYKSEEN SEKÄ YMMÄRTÄÄ, ETTÄ ERILAISET LUONNONOLosuhteet vaativat erilaisia liikenneneratkaisuja
Tavoitteet Opettaja		
OHJAAVA OPETTAJA	KOULUMATKAT, TYÖMATKAT LIIKENNE JA KAUPPA, MATKAILULIIKENNE, POSTILIIKENNE	ISO-BRITANNIAN MERILIIKENNE JA RAUTATIELIIKENNE, LONTON LIIKENNE, SAKSAN LIITTOTASAVALLAN MOOTTORITIELIIKENNE JA JOKILIIKENNE, LENTOLIIKENNE SUOMESTA LÄNSI-EUROOPPAAN
Opiskeltavat asiat Opettaja		
OHJAAVA OPETTAJA	2 t	3 t (RYHMÄTYÖSKENTELYN TOTEUTTAMINEN + 1 t (KOONTIVAIHE))
Ajankäyttö Opettaja		
OHJAAVA OPETTAJA	LUOKKAOPETUS, YKSILÖLINEN TYÖSKENTELY	RYHMÄTYÖSKENTELY
Työtävät Opettaja		
OHJAAVA OPETTAJA	OPPIKIRJA SS. X-X KUULTOKUVAT, YKS. TYÖSKENTELYN MONISTE (KOTISEUTUNI LIIKENNEOLO)	OPPIKIRJA SS. X-X, KARTASTOT, HAKUTEOKSET, LÄHDETEOKSET, ESITELIHTISET, LENTOAIKATAULU, KUULTOKUVAT, PIIRUSTUSPAPERIA (A2 JA A3), LIIMAA, VÄRIKYNÄ
Materiaali Opettaja		
OHJAAVA OPETTAJA LISÄYKSET OPETTAJA		RYHMÄTYÖSKENTELYN OHJEET SS. 9-16. HARKITTAVAKSI: KUVAAMATAIDOSSA TÖIDEN KUVITTAMINEN, ÄIDINKIELESSÄ SELOSTUSTEN ESITTÄMINEN

INTEGROIVIEN AINEIDEN VUOSIKURSSISUUNNITTELUN KAAVIO

On muistettava, ettei kansalaistaito pyri valtaamaan alaa minkään integroivan aineen oppisisällöltä. Sen sijaan kansalaistaidon tehtävä on opettaa oppilaat käyttämään eri yhteyksissä oppimiaan tietoja, taitoja ja asenteita oikealla hetkellä tarkoituksenmukaisesti.

Hyvin suunniteltu ja toteutettu integrointi lisää motivaatiota ja rikastuttaa opetusta.

Tehtävä

- tutustukaa (POPS II s. 364) tekstiilityön ja kansalaistaidon integrointimalliin
- etsikää yläasteen uskonnon, yhteiskuntaopin ja kansalaistaidon opetussuunnitelmista perhekasvatuksen alueelta rinnastuskohteet

— suunnitelkaa koulukohtaisesti eri osa-alueiden opetukseen käytettävät tuntimäärät

On syytä muistaa, ettei tämä oppisisältömoniste pyri antamaan erilaisia tuntimalleja, vaan perehdyttää opettajat tarkastelemaan oppisisältöä kokonaisuutena ja eri näkökohdista. Oppisisältöjen laatiminen edellyttää peruskoulun opetussuunnitelman tuntemisen (POPS II) ja perehtymisen kansalaistaidon tavoitetauluun.

LIVE

III-VI

V-VI

VII-VIII

LIITE

Esimerkki kansalaistaidon oppisisällön jakamisesta eri vuosikursseille

III–IV

Ihmissuhteet ja käyttäytyminen kodissa, perhepiirissä ja lähiympäristössä (tapakasvatus)

Sukupuolten väliset erot

Ihmisen lisääntymistapahtuma

Perheenjäsenten tehtävät, velvollisuudet ja vastuu

Erilaiset perheet (perhekasvatus)

Eri kehonosien terveyden hoito (esim. hampaat, iho) sekä sen ja unen, levon, liikunnan ja ravinnon merkitys terveydelle

Perusruoka-aineryhmät ja niiden sisältämät ravintoaineet

Koululaisen tavallisimmat sairaudet

Suhtautuminen pysyvästi sairaisiin ja vammaisiin (terveyskasvatus)

Tupakan ja alkoholin terveydelliset haitat

Huumeiden käyttöön liittyvät riskit, lääkkeiden käyttö (raittiuskasvatus)

Tupakan ja alkoholin terveydelliset haitat

Huumeiden käyttöön liittyvät riskit, lääkkeiden käyttö (raittiuskasvatus)

Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennesäännöt ja -merkit ja niiden noudattaminen (liikennekasvatus)

Kodin, koulun ja ympäristön vaarat ja niiden välttäminen

Avun saaminen onnettomuuden sattuessa (tapaturmantorjunta ja ensiapu)

Tulipalon vaaran torjuminen (esim. avotulen teko ja räjähtävät aineet)

Avun kutsuminen tulipalon sattuessa (väestönsuojelu ja palontorjunta)

Omien tavaroiden ja yhteisen omaisuuden hoitaminen (taloudellisuuskasvatus)

V–VI

Käyttäytyminen julkisilla paikoilla ja julkisissa tilanteissa

Puberteettiajan muutokset ja niiden yksilölliset aikaerot

Sukupuolihygenia

Erilaiset toveruus- ja ystävyys-suhteet

Henkilökohtainen terveydenhoito

Ravinnon tarve eri ikäkausina ja terveelliset ruokatottumukset

Päihde- ja vaikuteaineiden (tupakka, alkoholi, huumeet) vaikutus

Liikkuminen erilaisissa olosuhteissa (pimeä, liukas keli, myrsky jne)

Paikallisen liikenteen erikoisongelmat, yleisten kulkuneuvojen käyttö, vesiliikenteen perussäännöt

Ensiavun alkeet

Vedenvaraan joutuneen pelastaminen ja elvytys

Onnettomuuksien ehkäiseminen

Tulipalon syitä ja palonalun tukahduttaminen, sammutusvälineet

Ostaminen, tavoitesäästämisen merkitys ja keinot

VII–VIII

Käyttäytyminen työpaikalla, matkoilla jne.

Sopeutuminen fyysisiin ja psyykkisiin muutoksiin

Hedelmöittyminen ja raskaus, syntyvyyden säännöstely

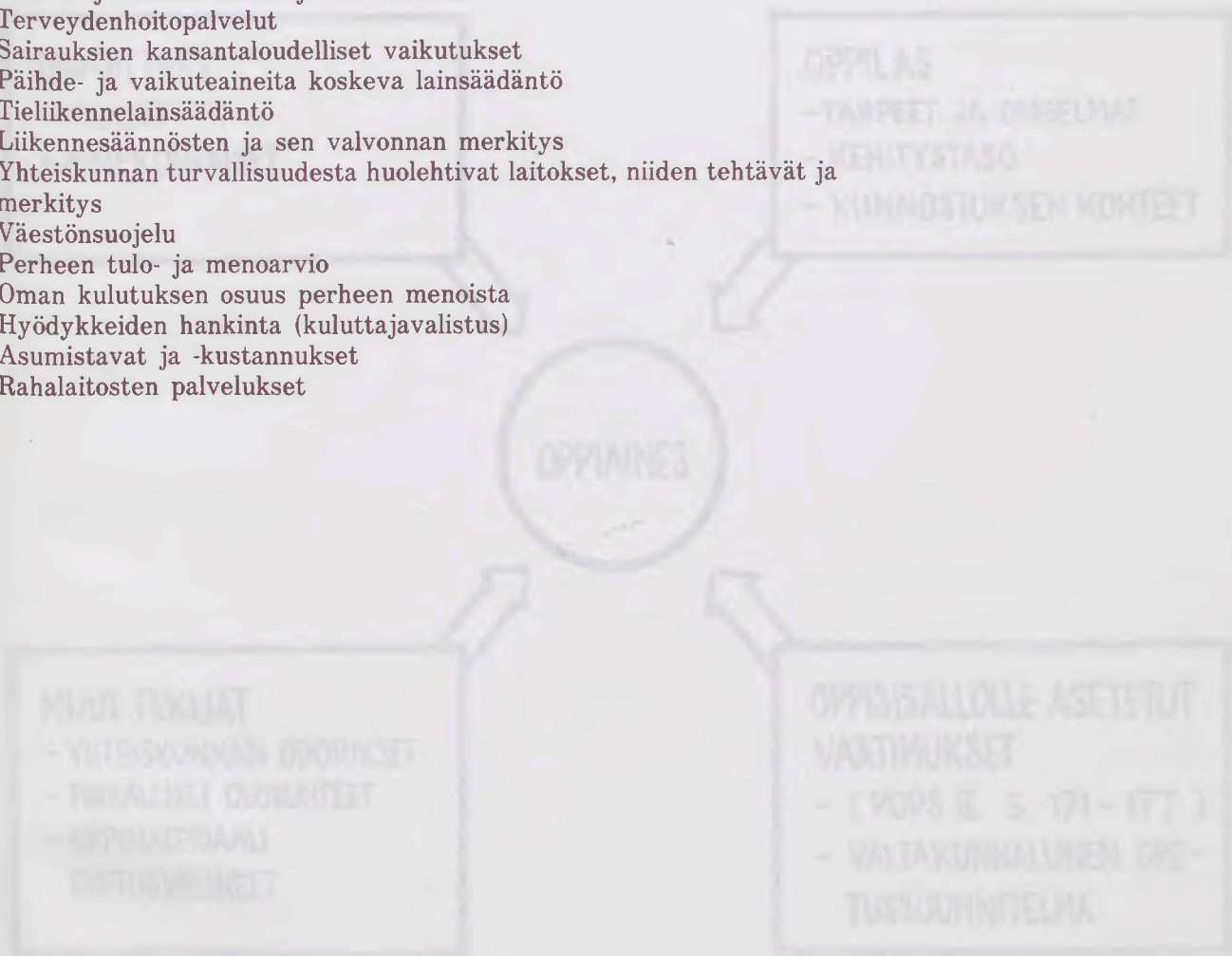
Sukupuoliset poikkeavuudet

Seurusteluun ja sukupuoliseen käyttäytymiseen liittyvä vastuu sekä ympäristön sosiaalieettiset normit

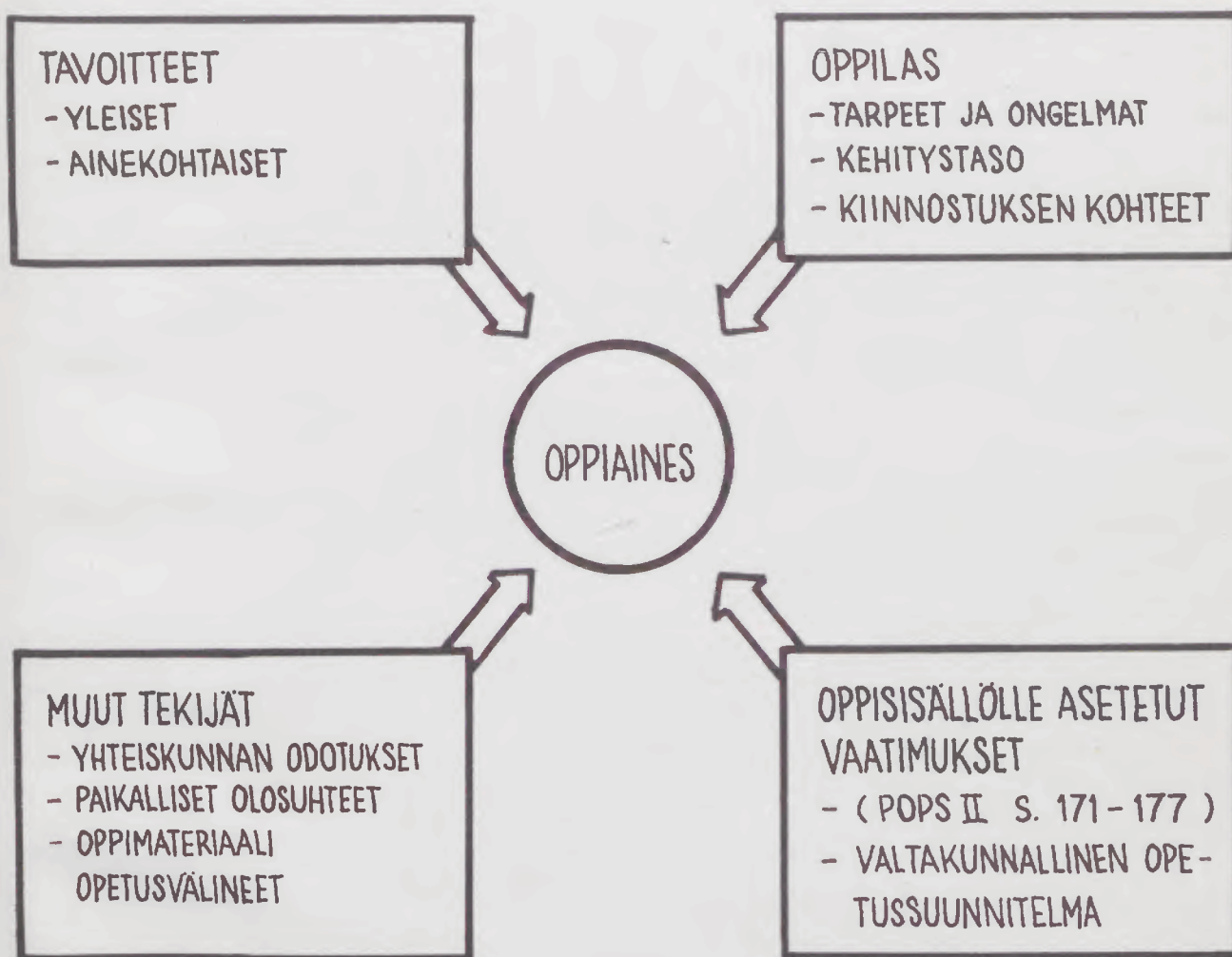
Tavallisimpien kansantautien riskitekijät ja niiden välttäminen
 Kotisairaanhoidon periaatteet
 Eri päihde- ja vaikuteaineiden ominaisuudet ja vaikutus terveyteen
 Taloudelliset näkökohdat ja riskitekijät päihde- ja vaikuteaineiden käytössä (esim. työ, liikenne, ihmissuhteet) käyttöön johtavia syitä
 Mopedin ajajaa koskevat säännöt
 Liikennetapaturmat ja ensiaputoimet liikenneonnettomuuden satuttua
 Ensiapukurssi
 Luonnonmullistuksista ja muista katastrofeista selviytyminen
 Kodissa tehdyn työn merkitys perheen elintasoon
 Taloudellinen itsenäisyys

IX

Asioiminen virastoissa ja muissa palvelupisteissä
 Perheenjäsenen vastuu ja velvollisuudet
 Terveystieteiden palvelut
 Sairauksien kansantaloudelliset vaikutukset
 Päihde- ja vaikuteaineita koskeva lainsäädäntö
 Tieliikennelainsäädäntö
 Liikennesäännösten ja sen valvonnan merkitys
 Yhteiskunnan turvallisuudesta huolehtivat laitokset, niiden tehtävät ja merkitys
 Väestönsuojelu
 Perheen tulo- ja menoarvio
 Oman kulutuksen osuus perheen menoista
 Hyödykkeiden hankinta (kuluttajavalistus)
 Asumistavat ja -kustannukset
 Rahalaitosten palvelukset

KANSALAISTAIDON OPPIAINEKSEN VALINNAN PERUSTEITA

KANSALAISTAJON OPPIIN KES- VALINNAN PERUSTEITA

